

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Николай Михайлов**, СУ, ФЖМК
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по
професионално направление

3.1. Социология, антропология и науки за културата

Докторска програма по Социология

на дисертационен труд на тема: „**Социални мрежи и медийна грамотност на младите хора в Гърция**“, представен от **Атанасия Димитриос Константинопулу**, докторант в самостоятелна форма на обучение в катедра Социология, Философски факултет, ЮЗУ, Благоевград
с научен ръководител: доц. д-р **Гергана Попова**

1. Обща характеристика и структура на дисертационния текст.

Представеният дисертационен труд е изпълнен в обем от 196 страници. Той е структуриран в увод, три глави (три компонента) и приложения. Приложенията представляват въпросниците на емпиричните проучвания, проведени сред млади хора и родители. Според мен това е ясен знак за научна добросъвестност и изследователска ерудиция на докторанта. Приложени са значителен брой графични изображения - 61 графики и 56 таблици, които подробно и дори детайлно визуализират постигнати резултати и закономерности. Използваната литература обхваща 154 източника основно на английски език. Цялостното оформление на дисертационния труд говори за сериозно и значимо изследователско усилие, реализирано с подходящи социологически методи и постигнало аргументирани обобщения.

Дисертацията, както отбелязах, е структурирана в три глави (компонента), във всяка от които може да се проследи логиката на цялостния изследователски замисъл. Анализът е конкретен, с позоваването на концепции, с богата библиографска осведоменост от страна на автора. Изследвани са задълбочено както теоретичните източници по темата, така и

динамиката на конкретни нагласи към социалните феномени, заложен в основното тематично поле. В този смисъл още на пръв прочит мога да определя изследването като сериозно, актуално и оригинално социологическо виждане за важен социален феномен в областта на обществените комуникации в технологична среда и тяхната роля в гръцкото общество, в начина на общуване на младите хора в него, както и на моделиране на тенденциите на неговото развитие. Дисертантът си поставя конкретни изследователски задачи, които са релевантни на общата цел на изследователския и проект – проучване на начина, по който социалните мрежи влияят върху способността на младите потребители критично да оценяват, интерпретират и взаимодействат с дигитално съдържание, а също и на актуалния въпрос за ролята на дигиталните медии в института на образованието. Силно впечатление прави и публикационната активност на докторанта – три публикувани на английски език статии и една под печат по темата на дисертационното изследване, което, заедно с представения текст напълно изпълнява законовите изисквания за допускане до публична защита.

2. Научна и изследователска характеристика на дисертационния труд.

Методология и актуалност. Изследването използва количествени методи за набавяне на емпирични данни, като цели да анализира връзката между употребата на социалните медии и медийната грамотност сред младите хора в Република Гърция. Като конкретен инструмент за събиране на емпирични данни е използван структуриран въпросник, разпространен по електронен път до лица на възраст от 18 до 25 години (с. 11). Това описва цялостния дисертационен труд като изцяло релевантен и на основния научен замисъл и на докторската програма, в която е разработен. От друга страна комуникацията чрез социални мрежи изправя социалните науки и особено социологията пред нови предизвикателства тъй като е свързана с такива

феномени като идентичност, социално влияние, онлайн разпространяване на идеи и образи, поява на онлайн култура и на специфични дейности и появи като гражданска журналистика, инфлуенсъри, блогъри, влогъри и т.н. Но не само в този смисъл изследването на докторанта е много актуално. В него се разглежда подробно и се анализира въздействието на комуникационните технологии върху образованието по медийна грамотност и по-широкото им влияние върху поведението и социализацията на младите хора. По конкретно внимание е посветено на интеграцията на социалните медии в образователен контекст, което създава нови възможности, но и поставя нови предизвикателства. Изключително коректно са описани обекта и предмета на изследването, което само по себе си е отлична основа за неговата пълноценна реализация. Основните хипотези – 5 на брой – са формулирани дисертабилно и логично последователно (с. 11) като ясно идентифицират основният научен проблем – забележимата разлика между уменията за дигитална сръчност (fluency) (лекота на навигиране в платформи) и критичните умения на медийната грамотност, което предполага, че честото използване на социалните медии не е равносилно на информирано или критично използване от страна на младите хора. Методологията, която използва младия колега обхваща комбинирани емпирични изследвания на учащи се (university students, recent graduates and young adults) и техните родители с цел постигане на многоизмерност на получените резултати. Заедно с това с цел постигане на прозрачност и научна добросъвестност е отбелязано, че изследванията не могат да се приемат за представителни (the surveys cannot be considered representative, с. 11), т.е. постигнатите резултати са по-скоро индикативни. Но и замисъла на изследването и анализът на получените данни, и теоретичната обосновааност на избрания подход дават основание да приема, че в рамките на поставените задачи изследването е постигнало изцяло своите цели и реализирало пълноценно научния си замисъл.

3. Основна изследователска концепция и приноси моменти. Както вече отбелязах основната цел на дисертационния труд е да проследи и концептуализира с методите на социологията равнището на медийна грамотност в критико-социален план в социалните мрежи сред младите хора в Република Гърция (на възраст между 18 и 25 години) и следователно – ключовата роля на дигиталните медии в продължаващия процес на социализация на младежта. Бих казал, че това е едно много важно и дори необходимо изследване, не само за конкретната страна, а и изобщо за концептуализирането на един по-общ модел на социални взаимодействия във времената на стремителна дигитална комуникационна промяна. Революцията на социалните медии, ако мога така да се изразя, има своите корени в редица технологични промени – появата на Интернет, утвърждаването на мрежовата комуникация, появата на първите сайтове за социални контакти като Friendster или MySpace, появата на камерите по мобилните телефони и др. Всички те със сигурност оказват своята решаваща роля върху социалната динамика и значително разширяват сферата на публичното и на публичната комуникация. Ето защо съвсем логично текстът поставя своето начало с изследване на социалните медии. Те са описани като интерактивни цифрови платформи, базирани на Web 2.0 технологии, които улесняват създаването, споделянето и обmena на генерирано от потребителите съдържание. Погледът на дисертанта се насочва към това как социалните платформи позволяват на регистрираните в тях да си взаимодействат едновременно и като потребители и производители на съдържание, като се анализира елемента на участието в съвременната дигитална култура. Социалните медии са разгледани максимално подробно, с анализ на тяхната динамика, разновидности, връзката им с аудиторията, въздействието им върху обществото и т.н. Като цяло главата изследва

теоретично и на основата на емпирични данни как социалните медии се присъстват и влияят в ежедневието на младите хора в Гърция. Често пъти „гласовете“, които традиционните медии по някаква причина не допускат да бъдат чути, намират своя изказ с помощта на социалните медии. Социалните мрежи внасят промяна и в общуването на младите хора, защото „въпреки че дигиталната среда може да улесни пълноценните социални връзки, качеството и дълбочината на подобни взаимоотношения често се различават от тези, формирани чрез традиционните лични взаимодействия“ (с.21). Главата също така включва сериозно проучване на нагласата на гръцките ученици относно използването или интегрирането на социалните медии в образованието и в образователните институции. Втората глава е ключова за изследователския замисъл и се концентрира върху най-вече върху взаимовръзката на социалните медии и дистанционното образование и предприема задълбочен анализ на медийната грамотност¹ и като понятие и като социален феномен. Заключениета на докторанта посочват, че макар младите потребители не само в Република Гърция да са твърде активни онлайн, способността им да разграничават надеждно от подвеждащо дигитално медийно съдържание остава непостоянна. Значителен брой ученици и младежи показват едно ограничено схващане за това как платформите формират първоначалните нагласи за възприемане на определено съдържание. Част от установените чрез цитирани проучвания социални умения сочат, че на много млади хора липсват критични умения, необходими за идентифициране на подвеждащия потенциал на дигиталната информация. Тази липса подчертава важното значение и нуждата от въвеждане на формални образователни правила и насоки, насочени към утвърждаване на критичното мислене в дигитална онлайн среда. Вече

¹ Някои автори в България, работещи в полето на немската академична традиция, предпочитат понятието *медийна педагогика*, като влагат в него идеята за медийните изследвания, използването и влиянието на дигиталните медии, вкл. социалните мрежи в образованието. Това само подчертава релевантността на изследванията на докторанта.

известен факт е, че през 2008 г. Европейския парламент обяви медийната грамотност (media literacy)² за „девета основна компетентност в Европейската рамка на учене през целия живот”³. Също така бяха формулирани специални заключения на Съвета на ЕС за „европейски подход към медийната грамотност в цифрова среда”. Това подчертава актуалността и потребността от сериозно изследване като това на докторанта. Трета глава представя емпиричната част на изследването, чиято основна цел е да докаже, потвърди и разшири теоретичната рамка, разработена в предишните глави, чрез емпирично социологическо проучване за събиране и анализ на първични данни. Използвани са количествени методи, които мога да заявя, че докторантът е приложил и реализирал успешно. С провеждането на това проучване е доказана необходимостта от преминаване към една по-обхватна форма на медийна грамотност, която включва критично мислене, етично участие в комуникационния процес и емоционална устойчивост. Заключенията потвърждават основните точки на изследването: гръцката младеж, както и младежта в други европейски страни е силно ангажирана със социалните медии. Според аргументираните идеи на докторанта е необходима работа върху изграждането на постоянни умения за медийна грамотност, отбелязано е, че възможностите на дигиталните платформи в образованието се използват в недостатъчна степен, както и участието на родителите в дигиталния живот на децата, макар и добронамерено и благосклонно, остава ограничено от пропуски в знанията.

Приносните моменти на дисертационния труд са конкретизирани в четири основни насоки. Подкрепям между тях и заключението, че „резултатите

² Макар и все по често използвано понятието „media literacy” често се тълкува нееднозначно в академичен и административен план, не само на общеевропейско ниво, което се отбелязва и от докторанта, с. 66 и след. Но целта на труда не е дискусия по понятието. В тази част докторантът защитава своя позиция за съдържанието на понятието, което по-късно успешно операционализира в работата си по дисертацията.

³ „Призовава медийната грамотност да бъде деветата ключова компетентност в Европейската референтна рамка за учене през целия живот, посочена в Препоръка 2006/962/ЕО”

(insights), получени от това изследване, могат да помогнат за формулирането на национални или организационни политики, насочени към насърчаване на отговорно и информирано използване на социалните медии сред младите хора, като по този начин се подобри образователното равенство и се насърчи по-безопасна дигитална среда“ (с. 168). Безспорно то изяснява и конкретизира представите за ролята, която социалните медии играят в живота на младите хора с помощта на методите на социологията. Една от особеностите на социалните медии е бързото, стремително разпространение на информация, дори когато е невярна. Това наблюдение още веднъж подкрепя необходимостта от разработване на ефективни модели на изграждане на медийна грамотност, особено в института на образованието, който изпълнява важни социални функции в структурата на съвременните общества.

4. Заключение. В заключение бих отбелязал, че в представения дисертационен текст докторант Атанасия Константинопулу доказва своите задълбочения знания в областта на социологическите подходи, на развитието на дигиталните технологии на публичната и медийната информация и репрезентации и тяхното влияние върху образованието и върху младите хора. Безспорната ерудиция на докторанта е съчетана с подробен анализ, логическа аргументация и детайлно познаване на автори, концепции, теории, както и на доказани умения на самостоятелен изследовател. Оставам с чудесни впечатления от замисъла и реализацията на това научно-изследователско усилие и препоръчвам по възможност докторанта да продължи своята работа, засягаща такива важни понятия като идентичност, взаимодействие, общност, култура в пространството на социалните мрежи и медийната грамотност. Цялостният изследователски резултат ми дава основание да подкрепя категорично придобиването (ДА) на образователната и научна степен „Доктор“ на Атанасия

Константопулу за нейния труд „Социални мрежи и медийна грамотност на младите хора в Гърция”.

Проф. Николай Михайлов, 19.09. 2025 г.

SCIENTIFIC REVIEW

by Prof. Dr. Nikolay Mihaylov, Sofia University, Faculty of Journalism and
Mass Communication
for the obtaining of the educational and scientific degree "PhD/Doctor" in the
professional field

3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences

Doctoral Program in Sociology

with a dissertation on the topic: "**SOCIAL NETWORKS AND MEDIA
LITERACY AMONG YOUNG PEOPLE IN GREECE**", presented by
Athanassia Dimitrios Konstantopoulou, PhD/doctoral student in an independent
form of study at the Department of Sociology, Faculty of Philosophy, South-
western University, Blagoevgrad
with Scientific supervisor: Assoc. Prof. Dr. Gergana Popova

1. General characteristics and structure of the dissertation text.

The presented dissertation is completed in a volume of 196 pages. It is structured in an introduction, three chapters (three components) and appendices. The appendices represent the questionnaires of the empirical studies conducted among young people and parents. In my opinion, this is a clear sign of the scientific integrity and research erudition of the PhD student. A significant number of graphic images are attached - 61 graphs and 56 tables, which visualize the achieved results and patterns in detail and even in detail. The literature used covers 154 sources mainly in English. The overall layout of the dissertation speaks of a serious and significant research effort, implemented with appropriate sociological methods and achieving reasoned generalizations.

The dissertation, as I noted, is structured in three chapters (components), in each of which the logic of the overall research design can be traced. The analysis is specific, with reference to concepts, with rich bibliographical awareness on the part of the author. Both the theoretical sources on the topic and the dynamics of specific attitudes towards social phenomena set out in the main thematic field have been thoroughly researched. In this sense, even at first reading, I can define the study as a serious, current and original sociological view of an important social

phenomenon in the field of public communications in a technological environment and their role in Greek society, in the way young people communicate in it, as well as in modeling the trends of its development. The doctoral candidate sets specific research tasks that are relevant to the general goal of the research project - studying the way in which social networks influence the ability of young users to critically evaluate, interpret and interact with digital content, as well as to the current issue of the role of digital media in the institute of education. The publication activity of the doctoral candidate is also very impressive - three articles published in English and one in print on the topic of the dissertation research, which, together with the presented text, fully meets the legal requirements for admission to public defence.

2. Scientific and research characteristics of the dissertation. Methodology and relevance.

The study uses quantitative methods to obtain empirical data, aiming to examine the relationship between the use of social media and media literacy among young people in the Republic of Greece. As a specific instrument for collecting empirical data, a structured questionnaire was used, distributed electronically to individuals aged 18 to 25 (p. 11). This describes the entire dissertation as fully relevant to both the main scientific idea and the doctoral program in which it was developed. On the other hand, communication through social networks poses new challenges to the social sciences and especially sociology, as it is related to such phenomena as identity, social influence, online dissemination of ideas and images, the emergence of online culture and specific activities and phenomena such as citizen journalism, influencers, bloggers, vloggers, etc. But not only in this sense is the PhD student's research very relevant. It examines in detail and analyses the impact of communication technologies on media literacy education and their broader influence on the behaviour and socialization of young people. Particular attention is paid to the integration of social media in an educational context, which creates new opportunities, but also poses new challenges. The object and subject of the

study are described extremely correctly, which in itself is an excellent basis for its full implementation. The main hypotheses – 5 in number – are formulated in a debatable and logically consistent manner (p. 11) and clearly identify the main scientific problem – the noticeable difference between digital fluency skills (ease of navigating platforms) and critical media literacy skills, which suggests that frequent use of social media is not equivalent to informed or critical use by young people. The methodology used by the young colleague includes combined empirical studies of students (university students, recent graduates and young adults) and their parents in order to achieve multidimensionality of the results obtained. At the same time, in order to achieve transparency and scientific integrity, it is noted that the surveys cannot be considered representative (p. 11), i.e. the results achieved are rather indicative. However, the design of the study and the analysis of the data obtained, as well as the theoretical justification of the chosen approach, give reason to assume that within the framework of the tasks set, the study has fully achieved its goals and fully realized its scientific conception.

3. Main research concept and contributions.

As I have already noted, the main goal of the dissertation is to trace and conceptualize, using the methods of sociology, the level of media literacy in a critical-social plan in social networks among young people in the Republic of Greece (aged between 18 and 25) and therefore – the key role of digital media in the ongoing process of youth socialization. I would say that this is a very important and even necessary study, not only for the specific country, but also in general for the conceptualization of a more general model of social interactions in times of rapid digital communication change. The social media revolution, if I may put it that way, has its roots in a number of technological changes – the emergence of the Internet, the establishment of network communication, the emergence of the first social networking sites such as Friendster or MySpace, the emergence of cameras on mobile phones, etc. All of them certainly play a decisive

role in social dynamics and significantly expand the sphere of the public and public communication. Therefore, it is quite logical that the text begins with an examination of social media. They are described as interactive digital platforms based on Web 2.0 technologies that facilitate the creation, sharing and exchange of user-generated content. The thesis focuses on how social platforms allow those registered on them to interact simultaneously as consumers and producers of content, analysing the element of participation in contemporary digital culture. Social media are examined in as much detail as possible, analysing their dynamics, varieties, their relationship with the audience, their impact on society, etc. Overall, the chapter explores theoretically and based on empirical data how social media is present and influences the everyday lives of young people in Greece. Often, the “voices” that traditional media for some reason do not allow to be heard find their expression with the help of social media. Social networks are also changing the way young people communicate, because “although the digital environment can facilitate meaningful social connections, the quality and depth of such relationships often differ from those formed through traditional face-to-face interactions” (p. 21). The chapter also includes a serious study of the attitudes of Greek students regarding the use or integration of social media in education and educational institutions. The second chapter is key to the research design and focuses mainly on the interrelationship of social media and distance education and undertakes an in-depth analysis of media literacy¹ as both a concept and a social phenomenon. The PhD student’s conclusions indicate that although young users, not only in the Hellenic Republic, are very active online, their ability to distinguish reliable from misleading digital media content remains inconsistent. A significant number of students and young people show a limited understanding of how platforms shape initial attitudes towards the perception of certain content.

¹ Some authors in Bulgaria, working in the field of the German academic tradition, prefer the concept of media pedagogy (медийна педагогика), incorporating into it the idea of media studies, the use and influence of digital media, including social networks in education. This only emphasizes the relevance of the PhD student's research.

Some of the social skills identified through the cited inquiries indicate that many young people lack the critical skills needed to identify the misleading potential of digital information. This lack highlights the importance and need for the introduction of formal educational rules and guidelines aimed at promoting critical thinking in a digital online environment. It is already a well-known fact that in 2008 the European Parliament declared media literacy as the “ninth key competence in the European Framework of Lifelong Learning”². Special conclusions of the European Council were also formulated on a “European approach to media literacy in a digital environment”³. This emphasizes the relevance and need for serious research such as that of the PhD student. The third chapter presents the empirical part of the study, the main goal of which is to prove, confirm and expand the theoretical framework developed in the previous chapters, through an empirical sociological study for the collection and analysis of primary data. Quantitative methods were used, which I can state that the PhD student has successfully applied and implemented. This study has demonstrated the need to move towards a more comprehensive form of media literacy that includes critical thinking, ethical participation in the communication process and emotional resilience. The conclusions confirm the main points of the study: Greek youth, as well as youth in other European countries, are highly engaged with social media. According to the reasoned ideas of the PhD student, additional work is needed to build permanent media literacy skills, it is noted that the opportunities of digital platforms in education are insufficiently used, as well as the participation and parental involvement in children’s digital lives, while well-intentioned and benevolent, remains limited by knowledge gaps.

² “Calls for media literacy to be made the ninth key competence in the European reference framework for lifelong learning set out in Recommendation 2006/962/EC”

³ Although increasingly used, the concept of “media literacy” is often interpreted ambiguously in academic and administrative terms, not only at the pan-European level, which is also noted by the doctoral student, p. 66 et seq. But the purpose of the work is not a discussion of the concept. In this part, the PhD student defends her position on the content of the concept, which she later successfully operationalizes in her dissertation work.

The contributions of the dissertation are specified in four main areas. I support the among all of them the conclusion that “the results (insights) obtained from this study can help formulate national or organizational policies aimed at promoting responsible and informed use of social media among young people, thereby improving educational equity and promoting a safer digital environment” (p. 168). It undoubtedly clarifies and specifies the ideas about the role that social media play in the lives of young people using the methods of sociology. One of the features of social media is the fast and rapid spread of information, even when this information is false. This observation once again supports the need to develop effective models of building media literacy, especially in the institution of education, which performs important social functions in the structure of modern societies.

4. Conclusion.

In conclusion, I would like to note that in the presented dissertation text, PhD student Athanassia Konstantopoulou proves her in-depth knowledge in the field of sociological approaches, the development of digital technologies of public and media information and representations and their impact on education and on young people. The undeniable erudition of the PhD student is combined with detailed analysis, logical argumentation and detailed knowledge of authors, concepts, theories, as well as proven skills of an independent researcher. I am left with wonderful impressions of the idea and implementation of this scientific research effort and I recommend that the PhD student continue her work, affecting such important concepts as identity, interaction, community, culture in the space of social networks and media literacy, if possible. **The overall research result gives me reason to vote categorically YES to confer** of the educational and scientific degree "PhD/Doctor" of Athanassia Konstantopoulou for her work "Social networks and media literacy among young people in Greece".

Prof. Nikolay Mihailov, 19.09. 2025